

Բայց դեռ ևս այս զառամեալ բնու-
թեան վշտերովը հանդերձ ստամբար
կարծես թէ բոլոր իր զօրութիւնը կը
պահէ. անանկ մը կարծել կու տայ,
ինչպէս թէ այն անգոր մարմնոյն բոլոր
կարողութիւնները այս գործարանիս
վրայ ամփոփած ըլլան: Յիրաւի թէպէտ
այս գործարանիս զօրութիւնը չէ սպա-
ռած, այլ մարմինը սնուցանելու ձիւրը
բոլորովին կորուսած կ'երևայ: Վասն զի
այն չափազանց կերակուրը՝ որ ամեն-
րեայ իր մէջը կ'ընդունի, փոխանակ
զմարմինը գիրացընելու, ընդհակառակն
հետզհետէ կարծես թէ կը վատուոթցնէ:
Եւ մարմինը, 'ի սարսափ տեսողին, ու-
կրտեաց շարժուն կմախք մը կը նմանի,
ուռած երակներով ցցուած և բոլորը
բարակ մաշկով մը պատած. ահաւոր
տեսարան. մահ է, կ'ըսես, 'ի նկար
կենդանի:

Հիւժեալ կեանքի մը ցուրտը ար-
դէն երակաց մէջ կը քալէ. անանկ որ
մշտնջենաւոր անկողնին ծածկութից
տակը թաղուած, բնութեան մարած
կրակին ջերմութիւնը անօգուտ տեղ
կը փնտռէ. հոն ինչպէս արդէն մոռա-
ցութեան գերեզմանի մը մէջ, վշտաց
զառնութիւնը մեղմելու կը ջանայ, քնոյ
պարգևը փնտռելով: Այլ այս կենաց
վշտալից ծանրութիւնը կ'ըմբռնէ:

Մեք ականատեսեալս այսուհետև կեան-
քը իրեն բեռ մըն է, կ'ըսենք: Անոր
վշտահար մարմինը՝ ինչպէս հիւժեալ
ծառ մը կը նշմարենք, որ սակաւապէտ
սնունդը դժուարութեամբ կը ծծէ, ա-
ռանց կարենալու իր երակաց մէջ կեան-
քը վերանորոգել. գունատեալ, թա-
ռամեալ կեանքը իրմէն տերեւ տերեւ
կը փախչի, մինչև օր մը իսպառ կը
մարի:

Բայց մարդս կը զգայ այս կենաց փա-
խուստը. կը զգայ որ քայլ առ քայլ մա-
հու կը մերձենայ, և սրտին տազնապէն
բոլոր մնացած զօրութեամբ կեանքին
եզերաց կը փարի. ամուր մը կը պլլուի,
ինչպէս թէ թախանձանօք կարենար
ճակատագրին բռնութեանը յաղթել:
Եւ այս կենաց ու մահու կռուին մէջ

թեթև կ'երևան իրեն քաջած վշտերը:
Միայն թէ օրհասը իրմէն կարենայ հե-
ռու բռնել, գոհ կ'ըլլայ թերևս նոյն
վշտերով մշտնջենաւոր այս կենաց պար-
գէր վայելել:

Սրդեօք սրչափ ծիծաղելի նիւթ ըլլայ
պիտի մեզի՝ երբ մեր հոգւոյն աչքը լա-
ւագոյն կեանքի մը բացած՝ այս վշտաց
հովտին վրայ դառնանք հայինք, որ այն-
քան անձկանօք սիրեցինք, և այնպիսի
ցաւօք մերկացանք:

Հ. ՅԱԿ. Վ. ԻՍԱԿ.

Բարոյական և քաղաքական տնտե-
սութիւն:

(Տես Էրես 176)

Իրարանցումն ու անոր հետևանքը:

Աւարառութենէ ետքը պահ մը ապ-
շած մնացին՝ ասանկ շուտով գործերնին
լմնցընելուն վրայ վարմացած. աւելի
կատղեցան տեսնելով որ անսպառելի
կարծած ցորեննին՝ այնչափ ոչինչ բան
մ'էր: Անոնք որ ոչ վաճառանոցէն և ոչ
նաւահանգստէն բան մը ձեռք չէին
ձգած, կատաղութիւններէն ակռանին
կը կրճրտէին, կը վազէին, իրարանցումն
կը պատճառէին պոռալով կանչելով, ցո-
րենի վաճառականներուն դէմ, ջաղաց-
պաններուն, ցորենավաճառներուն, հա-
ցապաններուն դէմ, զամենքն ալ առ
հասարակ մենավաճառ անուանակոչե-
լով: Կ'ըսէին թէ այս նիշ և այն տեղն
շտեմարանեալ ցորեն կայ. գնող վաճա-
ռականներն յանուանէ կ'ըսէին ու նաև
չիվաճառող կալուածատեարց անուն-
ները գիտէին. գոռում գոչումի և բաց-
ասական խօսքերու խառնուրդ մ'էր.
« Հոն տեղ ցորեն կայ. — Չէ. ալ չը-
կայ. — Հոս կայ. — Հոն կայ. — Ոչ չատ
ատենէ 'ի վեր ծախուած է » և այս ան-
ընդհատ տարակոյսը ամբոխին մոլեղ-
նութիւնը կ'առաւելուր:

Վերջապէս՝ այս ձայնարկութեանց և

հակառակախօս տեղեկութեանց միջէն՝ երկու անուանք չար դիւին գրգռմամբ մոռցնել տուին այլ ամենքը. « Դէպ 'ի Մաքիշրէն, դէպ 'ի Մոշիէն-ժոյի՝ պողոսցին ամեն կողմանէ. մէկէն 'ի մէկ ամբոխը կը պատուուի և դէպ 'ի այս երկու տեղերը կը դիմէ:

Մոշիէն-ժոյի ըսուածը մլաղաց մ'էր, որ իրեն զգօնամիտ տուրևառութեամբը բաւական ստացուածք մատակարարեր էր. իր հաշիւը գիտցող ճարտար մէկն էր. և յաջողութեամբ միշտ պսակուած ըլլալուն՝ իրեն գործառնութիւնքը հասարակաց նախանձուն նիւթ կ'ըլլային: Ասիկա նախատեսելով որ ցորենին գինը ալ բարձրանալիք չունէր՝ Գաղղիոյ դըրսերէն եկած ցորեններուն պատճառաւ, գեռ նոր իր ունեցած ցորենը վաճառեր էր. և ինքն էր թալլուած նաւակները մասամբ մը լեցընողը: Սակայն Մոշիէն-ժոյի ըսուածը քառորդ փարսախի հեռու էր քաղաքէն, մեկուսի տեղ մը. ցորենը փոխադրելը աչքի չէր զարկած, և ամբոխն որ մլաղացին գործունէութիւնը գիտէր՝ ցորենոյն ծախուիլը չէր իմացած:

Ընդ հակառակն Մաքիշրէնը քաղքին մօտ հարուստ վաճառականի մը կալուածն էր, որ սրտոտ և ձեռներէց մէկն էր, և աւելի յանդգնութեամբն քան թէ չըլահայեցութեամբը ձեռնարկութեանցը մէջ յաջողութիւններ կ'ունենար. հեռատեսութեամբն ու սրամտութեամբ քանի մը յաջող գործեր տեսնելով՝ բաղդը շիններ էր, որով բազմաց աչքերը վրան դարձեր էին: Ունեցած այս յաջողութենէն ծագած նախանձը՝ յարմար առիթ եղաւ նախանձորդաց, և ինքը թէպէտ անխարդախ և կամարար մարդ մ'էր՝ սակայն ժողովրդեան անսիրելի եղեր էր. և որովհետեւ իր տեղն աւելի մօտ էր՝ նախ և առաջ ամբոխն հօն վազեց:

Իսկ ինքն իր բնիկ նախատեսութեամբն հասկընալով թէ վաճառանոցը սաստիկ յուզեալ պիտի ըլլայ՝ որոշողութիւնն այն եղեր էր որ ծախելու ցորեն չիխաւրէ. և առաւօտանց կա-

նուխ գեղացւոց խմբովին քաղաք թափիլը տեսնելով՝ փողոցներու մէջ ալ տեսնուելէն զգուշացեր էր, չուզելով այնպիսի առաջարկութիւններ լսելու վտանգի մէջ ձգել ինքզինքը, որով կրնար պարագայից պահանջած զգուշաւորութենէն զարտուղիլ. բայց խաբուեր էր, կարծելով թէ ըլլալիքը պզտիկ չփոթութիւն մ'էր վաճառանոցին մէջ. չէր յիշեր թէ ժողովրդեան կատաղութիւնը զեղեալ հեղեղի մը կը նմանի՝ որուն ընթացքը բռնութեամբ կ'առաւելու:

Խառնաձայն ամբոխին գալուստը տեսնելով՝ տնեցւոց առաջին գործն եղաւ դռներն ու պատուհանները աղխել ու ամրացնել. սակայն հազիւ թէ սկսեր էին, և ահա ամբոխը՝ քարեր, զաւազաններ ու բիրեր և ասոնց նման ուրիշ բաներ ձեռքը կը հասնի. դուռը հարուածներուն տակ կը թնդայ. խեղճ վաճառականը կ'իմանայ որ ընդունայն էր որ և իցէ ընդգիմադրութիւն, օգնութեան ալ յոյս մը չիկար գիւղաքաղաքի մը մէջ, որ պաշտպանութեան համար միայն գունդ մը քաղաքային զինուոր ունէր, որոնց ձեռքէն բան մը չէր դար սոյնպիսի դիպուածի մը մէջ. կը մտածէ նաև թէ ինչ վտանգի մէջ պիտի ձգէր ընտանիքը, ընդունայն տեղը դէմ կենալով և զայրացնելով մոլեգնեալ ամբոխը. միտքը կը դնէ անձամբ վտանգն յանձն առնուլ, ունեցածը շնորհելով, գոնէ իրենները ապրեցընելու յուսով:

Դուռը բռնութեամբ կոտորուելուն ժամանակ՝ բանալ կու տայ և ինքն անձամբ կը բանայ. նոյն վայրկենին զօրաւոր ձեռքէ նետուած քար մը քունքը կը վիրաւորէ. կը գլորի ու կիսամեռ գետին կը թաւալի: Այս տեսնելուն մերձաւոր եղողները կը քսմին ու սոսկացած կանկ կ'առնուն. բայց ետեւի խառնաղանջը հանդիպածը չգիտելով ու տարակուսեալ կենալուն պատճառը չիմանալով՝ անդիմադրելի զօրութեամբ առջևի եղողները կը հրէ. հեղեղօրէն տան մէջ կը լեցուին և վաճառականին մարմինն ոտնակոխ ըլլալով քիչ ատենուան մէջ այլանշակ դիակ մը կը դառնայ: Աչք բանալ

գոցելու մէջ տան կը տիրեն, շտեմարանները կը վազեն ու կը թալլեն: Կալուածատիրոջ մահուան լուրը բազմութեան մէջ կը տարածուի ու նաև տանն ամեն կողմը ուր ամբողջը ցրուած էր: Այս լսելուն պատկառանքը կանկ կ'առնուն այն սենեկին դրանն առջև՝ ուր ընտանիքն ապաւինեալ էր, տգիտանալով տակաւին իր աղետիցը սաստկութիւնը: Այն ժամանակ մէկը բարձրաձայն քանի մը մարդասիրական խօսքեր կ'ըսէ, և ամբողջը ըրածին վրայ վերջապէս զգացուելով՝ անապարանօք պակուցեալ ու լուռ մունջ ետ կը քաշուի կը ցրուի:

Այս ժամանակիս մէջ ի Մոռլէն-ժոյի աւելի ահեղ դիպուած մը կը հանդիպէր. դէպ ի հոն վազող ամբողջը երկրակէ կ'ամբողջութիւն մ'ունենալով ընելիք, ուշ հասեր էր քան զանոնք՝ որ ի Մարիշըն վազեր էին, և վազելով ալ սաստիկ տաքցեր էին: Մլաղացն ապահով միտքը դնելով թէ վախնալու բան չիկայ՝ ալ ցորեն չունենալուն համար, ամենեկին նախազգուշութիւն ըրած չէր. ուստի ապշեցաւ մնաց երբ եկան իրեն իմացուցին անբաւ բազմութեան հեղեղորէն խառնաձայն աղաղակաւ իր տանը վրայ դիմելը: Այս որ լսեց՝ արիւթիւնը կորսնցուց, այլալաժ ինչ ընելիքը չգիտցաւ ու վազեց տանը վերին յարկը պահուրտեցաւ: Հազիւ թէ պատսպարուեր էր՝ ամբողջն ալ հասաւ ու ջաղացքին մէջը զեղաւ ամեն կողմանէ. ամենքն ալ այսպիսի աղէկ շահու մը մասնակից կ'ուզէին ըլլալ: Բայց, ինչ զարմանք. բան մը չիկար. ամեն տեղ պարապ. միայն հազիւ թէ սովորական ժամանակ աղօթիները բանեցընելու չափ պէտք եղած ցորենը կար:

Ամբողջին կատաղութենէն աչքը դարձաւ երբ այսպէս ակնկալութեանը պարապ ելլելը տեսաւ. աղօթոյն մէջ վեր վար ամեն կողմ ցրուեցան, մտքերնին դնելով որ անհրաժեշտ ծածուկ տեղ մը պահուած ցորեն պիտի գտնեն. վերջապէս ցորենատուն հասան՝ ուր ապաւինած էր խեղճ աղօրապանը, ու կծկած

գտան զինքը պարապ պարկերուն ետև, գոյնը պատ դարձած և աւելի մեռած քան թէ կենդանի: Տեսնելուն պէս սպառնալից և ահաբեկալի աղաղակաւ սկըսան պոռալ. « Ո՛հ, հոս ես ուրեմն, ծեր աղուէս, որ խեղճ աղքատներն աշնոթութենէ մեռցընել կ'ուզես: Շուտ ըսէ մեզի ուր պահեր ես ցորեններդ. » յետոյ վրան վազեցին ու մէջտեղ քաշեցին: Աղօրապետն ի զուր ջանաց դէմ դնելու ու համոզելու որ ցորեն չունի. չուզեցին հաւատալ, ու նախատելով քաշկըռտեցին. նոյն իսկ կանայք կատաղած սաստիկ կը ծեծէին զինքը ու զգեստները կը բզբռէին: Խեղճ ըլլալիքն իմանալով դէմ կը դնէր ու ինչ որ հանդիպի անոր կը յենուր: Մնոտի ջանք ցորենատունէն դուրս կը հանեն, և նոյն վայրկեանին գազանադէմ մէկը հաստ երկաթի ճանկ մը ձեռքը կը ճեղքէ ամբողջը՝ անոր սպանման ուշանալուն վրայ սրդողած. ճանկովը կը քաշէ ու սանդուղէն վար կը գլորէ: Աղօրապանն երկու յարկ բարձրութենէն կ'իյնայ, գլուխը յատակին վրայ կը ջախջախի՝ ու աւրիւնն ամբողջին վրայ կը ցրցըքնի. իսկ ամբողջը վերն հանդիպածը չգիտելով այլ միայն աղաղակն ու կանչուրտիւնը լսած ըլլալով, կը տեսնէ այս արեան մէջ թաթխուած մարմնոյն առջևն իյնալը, կրկնապատիկ կը կատղի և դիակի մը վրայ իր մոլեգնութիւնը կը յագեցընէ:

Մի և նոյն վայրկեանին լուր մը բերնէ բերան կը լսուի թէ՛ զինուորաց գունդերն հասնելու վրայ են: Եւ իրաւցընէ՝ ոստիկանութիւնը տեսնելով այդպէս կանուխ զեղացուց խուռն բազմութիւնը քաղաք վազելը՝ զգացեր էր թէ անկարգութիւն մը պիտի ծագէր. շուտ մը հեռագրալրերով ծանուցեր էր մերձաւոր ոստիկանութեանց ու օգնութիւն խնդրեր էր. շատ մը քաղաքային պահպանութեան զինուորներ ճամբայ ելեր էին զանազան կողմերէ: Գիւղաքաղաքին զինուորները անոնց հասնելուն յուսով՝ անհաւատալի ոգով արիւթեամբ դէմ դրեր էին՝ որ օրինազանցութիւն

չրլայ, բայց անհուն բազմութեան առջև հարկ եղեր էր տեղիք տալ: Սակայն օգնութիւնները կը հասնէին և դէպ 'ի շփոթութեան զայրացած կողմերը կը գիմէին, դէպ 'ի Մաքիլիէն և 'ի Մուշէն-ժոյի: Դժբաղդաբար շատ ուշ էր. աւրինհեղութիւնն ու աւարառութիւնը կատարուած էր: Սանձարձակ ամբոխը զինուորաց զաւստեան լուրն առնելուն պէս կը սարսափի. հոս հոն կը ցրուի կը փախչի. ոմանք ձեռք բերած աւարներն իսկ կը ձգեն, հետերնին միայն տանելով այն եղերան մասնակից ըլլալուն ամօթն ու խղճմտանքը: Շատերն ալ թալլած ցորենին ուսերնին կը բռնուին, և զինուորները գիւղաքաղաք կը դառնան շատ մը արգելականներով:

Իսկ Միրըպոյի բնակիչներն ինչ ըրեր էին այն աղետալի օրուան մէջ: Ափսոս, ցաւով սրտի պէտք է ըսել որ Տիւբրէի տուած խորհուրդներն ամենքը չէին բռնած. իրաւ է որ բնակչաց շատն իր խրատին մտիկ ընելով զգուշացեր էին նոյն օրը քաղաք երթալէն մասնաւոր գործ մը չունենալով. այլք ալ կանխաւ որոշեր էին չերթալ, սակայն այս որոշողութիւնն չիկրցան բռնել տեսնելով հեռաւոր տեղերէ եկող բազմաթիւ ժողովրդեան խուռն ամբոխիւ Միրըպոյի միջէն անցնիլը. հետաքրքրութենէ յաղթուեցան, և մտքերնին հաստատապէս գնելով որ բան մը չընեն՝ տեսնելու համար գացեր էին:

Այլք ընդ հակառակն ոմանց նման ճամբայ ելեր էին միայն անգործ հանդիսատես ըլլալու համար. աւանին ցած ու հասարակ ուսմիկն էին ասոնք, որ նաև Տիւբրէի խօսակցութեանն ամեննին ներկայ եղած չէին. բայց պէտք է արդարութեան համար ըսել, որ առ հասարակ աւարառութիւն ընելու միտք չունէին. հապա միայն սխալ կարծիք ունենալով սեպհականութեան իրաւանց վրայ և դաշնադրութեան ազատութեանը, մտքերնին զրեր էին որ իրաւամբ կրնային իրենց որոշած գնովը ցորենը գնել: Օրինակաւ ու մոլեռանդն կրիւք ոմանք յետոյ չափն անցուցեր էին:

Գործատան և դարբնոցին բանուորներն էին աւելի հետաքրքրութիւննին սանձել չիկրցողները. մեզի հին ծանօթներէն երեք մ'ալ այս խմբին մէջն էին: Անդրէաս Պոնըֆուա, վինկենտ Տոռնիէ և Լէոնարտոս Տիւպուա: Վինկենտիոս բնական բռնկածութեամբն ըլլալիքը գիտելու մտքով ճամբայ ելեր էր. թէ վաճառանոցին, թէ նաւահանգստին և թէ Մուշէն-ժոյի շփոթութեւ մէջ գտուեր էր: Վաճառանոցին մէջ բռնի վաճառումը կարգի դնողներէն զխաւոր մէկն եղեր էր. նոյնն ուզեր էր ընել նաև նաւահանգստին մէջ, այլ հոն ալ ամբոխը բանի մը ականջ չէր կախեր: Փորձով իմացեր էր որ՝ եթէ կրնայ մէկը առաջնորդ ըլլալ բազմութեւ անոր շահախնդրութեանն յարմար առաջարկութիւններ ընելով այլ մէյմ' որ օրինաւոր ճամբէն դահալիժաբար դուրս ելլեն՝ ալ զանոնք ետ կեցընելն անկարելի է: Ի Մուշէն-ժոյի յուսացեր էր ջաղացպանն ազատել ցորենն ուր պահած ըլլալը խօստովանցընելու պատրուակաւ դուրս քաշելով. և յայտնի է թէ ինչպէս անդգամին մէկը երկաթի կտորով մը իր բարի դիտաւորութիւնը փճացուցեր էր:

Լէոնարտոս աւելի խորհրդածող ըլլալուն՝ գուշակեր էր թէ շփոթութիւնը կարծուածէն շատ աւելի պիտի ըլլայ. փափաքեր էր նոյն տեղերը գտնուիլ ընկերացը վրայ ունեցած ազդեցութիւնն 'ի բարի գործածելու համար, և զոմանս արգիլել որ աւարառութեան մասնակից չըլլան: Փորձեր էր նաև դէմ կենալ ցորենոյն ապօրինաւոր վաճառմանը, բայց որովհետև բազմութեան կամաց դէմ էր ըսածը՝ մտիկ չըրին. աւելի բարեբաղդ գտնուեր էր 'ի Մաքիլիէն. ինքն եղեր էր ամբոխն ետ կեցընողը այն սենեկին առջև՝ ուր ապաւինեալ էին վաճառականին ընտանիքը. չիկարենալով անոնց ձեռնտուութիւն մ'ընել՝ գոնէ 'ի նախատանաց ազատեր էր զիրենք:

Իսկ Անդրէաս՝ ընկերակիցներէն յորդորուեր էր և ամբողջ օրն ամբոխին մէջն էր. շատ խօսեցաւ, շատ վազեց. շատ

աշխատե՛ր է՛ր չարեաց առջևն առնելու համար. ետքը ետքը՝ ամենևին օգուտ մ'ըրած չէր :

Խակոյն այս անկարգ օրուան ցաւ ու տրտմութիւն յաջորդեց : Առաւօտանց շտապաւ քաղաք եկող ամբօխն՝ իրիկու- նը դարձեր էր յոգնած ոգեսպառ, զգեստ- ները բզրքտած կամ աղտոտած . շատե- ըը վիրաւորուեր կամ մէկ կողմերնին ցաւցուցած էին . և այս ամեն բանը՝ ետ դառնալու համար թափուր ձեռքը կամ քիչ մը ցորեն ստացած , որուն վրայ ան կարելի էր նայիլ առանց խղճելու : Այս եղեռնաւոր ասպատակութե՛հ հետեանք՝ վախ տիրեց . երկրորդ օրը լսուեցաւ թէ պաշտօնակալք հասեր էին քաղաք , քըն- նողութիւն մը սկըսելու համար , և գունդ մը զօրաց հետերնին ունէին՝ որպէս զի բռնութեամբ օրէնքները պահել տան : Արդարութիւնն իսկոյն հետազօտութե՛ց ձեռք զարկաւ . բազմութեան վկայից մտիկ ըրաւ ու շրջակայ գեղերն ու հիւ- ղերն այցելութեան ելաւ . ամեն կողմա- նէ շատ մարդիկ բռնուեցան : Այն ատեն մասնաւորապէս լքումն ու վհատութիւ- նը սկըսաւ՝ երբ բազմութիւ ընտանեաց նեցուկ եղող անձինք , ամուսին , որդի , հայր՝ բանդ տարուեցան :

Նաև Միրըպոյ աւանն ալ արդարու- թեան վճարելիք հարկն ունեցաւ . բնա- կիչներէն շատերն ամբաստանեալ էին իբրև մասնակցողք աւարառութեան , ու մանք նաև իբրև պատճառ եղողք . այս խմբէն էին Անդրէաս և Լէոնարտոս , որոնց ամենուրեք տեսնուած ըլլալը զա- նազան անձինք կը պնդէին և , կ'ըսուէր նաև թէ զանազան խօսակցութիւննե- ըով ամբօխը բռնկցուցեր էին :

Անդրէաս քանի մ'օրէն բանտէն ազա- տեցաւ . իրեն դէմ եղած ամբաստանու- թիւնը քիչ բան էր , և լընուար ու Տին- պիւհասօն՝ որոնց քովը կ'աշխատէր , նաև աւանապետն ու ժողովրդապետն՝ իր նկատմամբ բարի բարի տեղեկութիւն- ներ տուին և իրեն տեղը կը պատաս- խանէին : Լէոնարտոսի ազատումը դը- ժուարագոյն եղաւ . թէպէտ և անձամբ չարութիւն ընելու կարող չէին համա-

րեր զինքը , այլ բնաւորութիւնն ան- վըստահանալի էր , չէին համարձակեր մի և նոյն վստահութեամբ զինքը պաշտ- պանելու . բայց սակայն Տիւբրէ իմացաւ վաճառականին ընտանիքն ազատելու համար ըրած ջանքը , գնաց եկաւ , և շարթուն ետքի օրը վերջապէս կըցաւ զինքն ալ բանտէն ազատել :

Խակ վինկենտիոսի նկատմամբ նոյն- պէս չեղաւ . իրեն դէմ եղած ամբաս- տանութիւնները ծանր էին . ամեն տեղ տեսնուեր էր , ըսուածներն անտարա- կուսելի էին . բարձր հասակաւն ու կո- ռովի մարմնովը բաւականապէս աչքի զարկեր էր : Ապահով էին թէ ցորենոյն բռնի դնով վաճառման նախնական պատճառն ու կարգաւորողն ինքն եղեր էր : Հասարակաց գործավարաց վկայու- թիւնքն այս նկատմամբ ճիշդ էին : Վեր- ջապէս մեծեղեռն ամբաստանութիւմ՝ ալ եղաւ իրեն դէմ , այսինքն է ջաղացպա- նին մահը : Ոճրագործութեան կատա- ղուելուն ժամանակ իրեն հոն ներկայ գտնուիլն ստոյգ էր . ինքնին իսկ կը խօս- տովանէր , և իր բացատրութիւններն իսկ հակառակ չէին ելլեր այն ծանրութեան՝ զոր կ'առնուր ամբաստանութիւնը բուռն տաքութեամբ :

Այս ցաւալի պատահարներն ամենա- դառն հետեանքներ ունեցան , լքումն ու սոսկումն տարածեցին ամենուրեք . բովանդակ Գաղղիա զգացուեցաւ եղա- ծին վրայ . զարհուրանք լսեց այս վայ- րագ ձեռներէցութեանց լուրերը , որոնք անկարծելի կը համարուէին դարուս մէջ : Նահանգաց մէջ ընդհանուր յուզ- մունքն և ևս աճեցաւ . ապահովութեան բարձումը հացի պակասութեան աւել- նալուն պատճառ կ'ըլլար . դրամագլուխը աւելի ևս ամփոփուեցան և գործառնու- թիւնը ալ աւելի քիչցան : Այն ատենէն սկըսան շատերը գուշակել գործատան մերձաւորապէս փակուիլը , որ Միրը- պոյի ժողովրդեան համար աղետից վեր- ջին հարուածը պիտի ըլլար :

ՌԱԲԷ

Կը շարունակուի :